

Molins de Dalt / Cal Jan

Sant Pere de Riudebitlles

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: A la dreta del camí, pujant a Sant Jeroni
Emplaçament Als afores del poble, entre edificacions papereres més modernes

Coordenades:

Latitud: 41.45064
Longitud: 1.699
UTM Est (X): 391331
UTM Nord (Y): 4589601

Classificació

Número de fitxa 08232 - 11
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Modern Contemporani
Segle XVIII-X
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Restaurat tot conservant però alguns elements antics de notable interès com la gran roda hidràulica de fusta.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BPU
Observacions protecció: POUM 12/05/2012
Accés Restringit
Ús actual: Productiu
Titularitat Privada
Titular: 1398011CF9819N0001EO / 1398010CF9819N0001JO
Autoria de la fitxa ARQUEOCIÈNCIA - J.M. Huélamo
Data de registre de la fitxa: ds., 15/05/1999 - 02:00
Autoria de la darrera revisió: Marta Lloret Blackburn-Antequem, S.L.
Data de la darrera revisió: dt., 19/01/2021 - 10:00

Descripció

El conjunt de molins conegut com els Molins de Dalt o de Cal Jan, aquest últim hipocorístic d'un dels seus amos, el Joan Valls, que va néixer a la segona part del segle XIX, està format pel molí fariner de Dalt, Cal Moliner o Molí Vell, el molí del Mig o de Cal Jan (fabricava paper floret.), i el molí de Baix, i es troben localitzats en una peça de terra segurament coneguda al segle XVIII com "molí de Codorniu". És tracta de tres edificis de planta baixa, pis i golfes. Aquestes darreres presenten gran quantitat de finestres o "ventanes" a l'assegador de paper. Tots tres edificis presenten els ràfecs amb teules pintades amb motiu de dent de llop. L'edifici superior té planta en forma de L i posseeix tres pisos amb coberta a doble vessant. La porta es troba a la part esquerra d'un dels costats estrets. Està rematat per un coronament de forma lanceolada. Al frontis hi ha un medalló a la façana amb una data, 1901 i per sota tres lletres, J A Q, o sigui Josep Albet Quintana. A la paret S hi ha un rellotge de sol. El molí del Mig té forma de T, amb tres pisos en terrasses i està unit al molí de Baix. En aquest molí central, s'aprecia una porta coberta amb arc de mig punt amb dovelles fetes amb pedra de turó i s'aprecien les restes del pas del canal tapiat a la paret E. Actualment s'utilitza com a habitatge. El molí de Baix presenta forma allargada N-S, amb tres pisos aterassats i coberta a doble vessant. L'extrem N està rematat per un coronament escalonat, sota el que hi ha esgrafiat un frontó partit, al centre del qual dins d'un cercle s'observa l'escut de Catalunya. En un pla del començament del segle XIX, es representen aquests molins junt a la bassa que alimentava el molí fariner, un aljub que emmagatzemava l'aigua per als molins paperers, i a les immediacions, un pou. Tot això encara existeix, tanmateix, el seu us ha deixat de ser important. S'ha de destacar com a elements mobles d'aquest conjunt, una pila antiga desfibradora de draps que des de fa anys fa de recolzament d'una escala que puja fins l'eix de la gran roda de fusta que per la seva importància, s'inclou en fitxa apart.

Observacions:

Actualment acull una de les instal·lacions papereres més modernitzades de Sant Pere de Riudebitlles.

Història

La primera referència documentada de l'activitat paperera en el municipi correspon a l'escriptura d'establiment emfitèutic atorgada el 8 de novembre de 1625 per Joaquím-Llàtzer Bolet i Vilar, domiciliat a Barcelona i Vilafranca a favor d'Onofre Moret, paperer de Sabadell, aleshores habitant de Sant Pere de Riudebitlles. De tota manera un document anterior, de 1527, ofereix noves dades que indueixen a pensar en la fabricació de paper a Sant Pere en unes dates més antigues. En aquest document l'abat de Montserrat, Pedro de Burgos i la comunitat del monestir, concedeix llicència a Joan Miquel, pagès del lloc de Sant Pere de Riudebitlles, per construir un o més molins fariners o paperers en una peça de terra nomenada "Lloranàs". Des del primer quart del segle XVII, hi ha dos paperaires d'ofici a Sant Pere, Jeroni Ribes i Onofre Moret, els quals firmaren un contracte per fabricar en exclusiva paper per a Esperança. Les primeres notícies del segle XVIII d'una indústria paperera en aquest punt (Molí de cal Jan) són del 30 de desembre de 1717, quan Jeroni de Miquel Tormo i de Recasens formalitza la venda d'un molí draper (que abans havia estat paperer) a Antoni Rovira, casat amb Francesca Ferrer, de Sant Pere, i Antoni Joan Rovira, ambdós rellotgers de Barcelona d'origen mallorquí que foren els principals impulsors de la construcció i implantació ja definitiva de la indústria paperera a la vila. Els compradors van buscar l'aliança econòmica d'en Josep de Mora i de Catà, primer marquès de Llió. Aquesta fabrica es dedicà a la producció de paper des del 28 de juny de l'any 1748, quan es firmà la societat perpetua per construir i explotar molins paperers entre Antoni-Joan Rovira i el Marquès de Llió. A més d'arranjar el molí que ja existia (probablement el molí vell), es van bastir dos molins més al costat. Aquesta societat serà l'origen de la base industrial paperera de Sant Pere. Antoni-Joan Rovira, el 5 d'abril de 1754 contractava amb Jaume Francesc Domènech, de Capellades, i

Salvador Pasqual, de La Torre de Claramunt, tots paperaires d'ofici, l'arrendament per cinc anys del molí paperer anomenat Molí Vell de Dalt, "totum illum molendinum papirarium vulgo appellatum Molí Vell de Dalt". Entre els pactes establerts al contracte, es fa referència a un molí fariner que l'arrendador, Rovira, tenia al costat del citat molí paperer, molí aquest situat a baix de l'anterior, ja que els pactes assenyalen l'obligació concreta dels llogaters de que quan buidessin les piles del dit molí paperer, haurien de deixar córrer les aigües cap el molí fariner. Encara avui es poden veure al lloc dues altres rodes a més de la que encara està dempeus. A aquestes rodes fa referència un dels pactes del citat contracte "Ítem, que en lo cas de romprese algun collferro, rodas,..". De tota manera, el 30 de novembre de 1760 Antoni-Joan Rovira estava completament arruïnat i va vendre el molí fariner i els dos molins paperers que tenia, entre ells, aquest. Van ser adquirits tots pel marquès de Llió, convertint-se en el major propietari de molins de la conca del riu de Bitlles. Sembla que tot plegat va fer augmentar l'oferta de mà d'obra. Efectivament, es registra en aquests anys l'arribada de molts treballadors de pobles veïns. Aquest fet s'evidencia amb l'aparició de nous cognoms al poble. I també amb un canvi en la distribució sectorial del treball: els pagesos continuen sent majoritaris, però el seu pes relatiu baixa. En canvi, augmenten espectacularment els paperers i aquells oficis que s'hi relacionen (els mestres de cases, els fusters, els ferrers de ferro i els calderers). Els molins de Dalt, eren els primers a aprofitar l'aigua del rec. Josep Albet Quintana va restaurar l'edifici del molí Vell o fariner al 1901, per cert, que aquest edifici encara era en actiu el 1936. Aquest industrial era oncle de Remull Torrents Albet, i va adoptar aquest com a hereu ja que no tenia fills. Vivia a Gelida i va comprar totes les propietats del Marquès a Sant Pere.

Bibliografia

AAVV (1991) Oficis i professions a Sant Pere (finals s. XIX i s. XX). Programa de Festa Major de Sant Pere de Riudebitlles. AAVV (1990) El Paper. Programa de Festa Major. Sant Pere de Riudebitlles
CARDÚS, Cristòfor (1936) "Els noms de lloc de Catalunya. Sant Pere de Riudebitlles" dins de
COROMINES, J.; RIBES, E. "Per al recull del noms de lloc de Catalunya", extret de "Mai enrera", Butlletí del Centre Excursionista de Gràcia, Febrer-Març 1936, p. 17, nota 61-63 Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. Societat Catalana de Geografia. Filial de l'Institut d'Estudis Catalans. E
XCURSIÓ ... (1999) "Excursió a peu pel Penedès: Sant Pere de Riudebitlles" Gran Penedès, Núm. 52, pp. 15-20, Vilafranca del Penedès, Institut d'Estudis Penedesencs. GUILLÉN, Lúdia; CASANOVAS, Esther (1997) La conca del paper: Parc temàtic. Propostes per a un model d'ordenació del territori i recuperació del medi natural i urbà . INVENTARI..(1986) "L'Alt Penedès" Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, núm. 2, pp. 148-153, Barcelona, Generalitat de Catalunya. MADURELL I MARIMON, J. M. El paper a les terres catalanes. Contribució a la seva història. Barcelona. Fundació Salvador Vives Casajuana. ROSSELLÓ, Joan; MORERA, Lluís (1988) "L'arquitectura paperera al Penedès. Un patrimoni oblidat", Miscel·lània penedesenca, pp. 242-253, Institut d'Estudis Penedesencs TORRENTS, J. (s.d.) Sant Pere de Riudebitlles. Text mecanografiat. Sant Pere de Riudebitlles. VIRELLA TORRAS, Xavier (1994) "Sant Pere de Riudebitlles i el seu rec" a "Gran Penedès", Núm. 41, pp. 23-32, Institut d'Estudis Penedesencs

